

ÁLLATVÉDELEM

○○○ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ○○○
○○○ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ○○○

IX., Ernő-utca 11-13. sz. Telefon 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

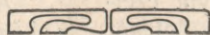
II. ÉVFOLYAM	1905. SZEPTEMBER	.. 9. SZÁM ..
--------------	------------------	---------------

BORNEMISZA BOLDIZSÁR †

Augusztus hó 25-én, hosszú, nehéz szenvedés után meghalt tiszteletbeli elnökünk, kálnói és ádámföldi Bornemisza Boldizsár rendőrfőparancsnok. A budapesti társadalom az elhunytban általánosan kedvelt tagját egy szeretetreméltó, jellemes emberét veszti el, ki úri volt tetőtől-talpig; a végrehajtó rendőrség igazságos gondolkozású és jószívű főnökét; *mi, az Országos Állatvédő Egyesület melegen érző barátunkat*

és ügyünk buzgó előmozdítóját veszítjük el benne. Többféle, az ő kezdeményezésére kiadott főkapitánysági állatvédelmi rendelet, számos saját napiparancsa állatkínzások meggátlására, élénken bizonyítják, mily meleg sziv vert keblében az oly sokfelől kinezott állatok iránt.

Egyesületünk az elhunyt mindenkor hálás kegyelettel fog emlékezni és emlékét nagyra becsüléssel fogja megőrizni.

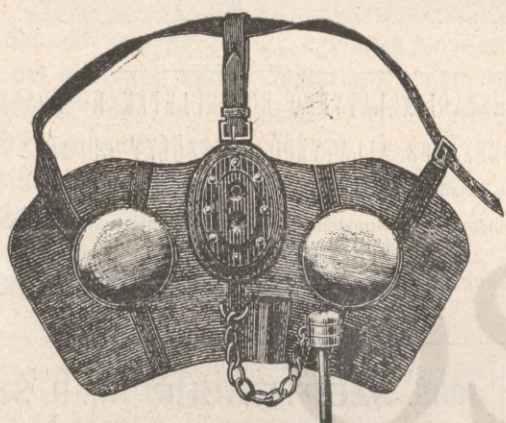
A kutyák irtásáról.

(Négy ábrával.)

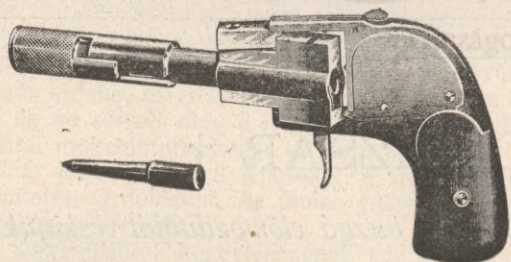
„*Que quiconque aime son chien, lui donne une prompte et douce mort, s'il est inguérissable*“, mondja de Voogt. Kétséget nem szenved, hogy gyógyíthatatlan betegségek eseteiben, továbbá a kóbor, gazdátlan, fölös állatokat célszerűbb és humánusabb megöletni, mint tovább kinlódni hagyni. A kiirtás alkalmával azonban a halálnak gyorsan és lehetőleg fájdalom nélkül kell bekövetkeznie, e mellett az irtási eljárásnak a környezetre sem szabad semmiféle káros hatást kifejtenie. Sajnos, ezeket az elveket a legtöbb helyen, ahol kutyák kiirtásával foglalkoznak, alig veszik figyelembe.

Érdekes adatokat gyűjtöttek össze a kutyáknak Németországban használatos kiirtási módjára vonatkozólag Dr. Stödter és Vollers hamburgi állatorvosok*. Eszerint Berlinben a hatóság kéksavval ir-

1. ábra.

2. ábra.

tatja a kutyákat; Breslauban és Danzigban szénsavval mérgezteti; Elsass-Lotharingiában, Altonában, Düsseldorfban, Magdeburgban, Wiesbadenben, Potsdamban, Osnabrückben bunkózás utján, de kéksavval és chloroformmal is; Stettin vidékén bunkózással és lövéssel, Kölnben, Posenben bunkózással, Hannoverben és Merseburgban lövéssel vagy kéksavval végzik ki az állatokat, míg egyes városokban (Frankfurt, Schleswig) a kiirtás módja nincs meghatározva.

Budapesten a m. kir. állatorvosi főiskolára kiirtás végett behozott kutyákat és macskákat strychninnel, lovakat tarkószerűssel irtják ki.

A midőn a közelmúltban az Országos Állatvédő-Egyesület állatvédőházat létesített, ennek egyik céljával a fölös állatoknak fájdalom nélkül való megöletését tűzte ki. Ebből az alkalomból kifolyólag hozzám is for-

dultak avval a kérdéssel, hogy mely irtási eljárás volna a legalkalmasabb; részben ez a körülmény birt arra, hogy a jelenleg használatos irtási eljárásokat e helyen kritikailag ismertessem.

A kutyák irtására használt eljárások hatásukat részben mechanikai, részben chemiai uton fejtik ki.

Mechanice hatnak a bunkózás, a Koppelt-féle kutyaálarc (mask), a Behr-féle villám-kábitó és a lövőfegyverek.

Chemiai hatások utján ölik meg az állatot a mérgek, melyek közül kutyák és macskák irtására úgy ásványi, mint növényi mérgek igénybe vétetnek.

Vizsgáljuk ezeket az eljárásokat egyenként.

A bunkózás a felsorolt eljárások közül, még a legprácizabb, legügyesebb kivitele esetén is, a legdurvább és a legtöbb esetben nagy kínokkal jár. A bunkózást ugyanis a legtöbb helyen úgy végzik, hogy a kutyát vagy macskát zsákba teszik és egy erősebb bottal, bunkóval föbe verik. Ha az ütést jó helyre mérték, az állat az agyvelő roncsolása következtében eszméletét veszti, ez azonban a legtöbb esetben csak ismételt kísérletek után következik be; közben súlyosabb, fájdalmasabb zuzódásokat, sőt nem ritkán csonttörést is szenved el a kiirtandó állat. Ez a brutális eljárás, mely még Németországban is eléggé elterjedt, mindenképen elvetendő.

Koppelt Róbert (Dresden) egy kutyaálarcot (maskot) talált fel, melyet kiirtás alkalmával a kutya fejére huznak, hasonló módon, mint a levágásra szánt állatoknál használt álarcot (l. 1. ábrát). Dr. Stödter Hamburgban végzett kísérleteket ezzel az eszközzel, azonban kedvezőtlen eredménnyel. Főleg az álarc nagysága okozott sok nehézséget; egyes kutyák kibujtak belőle, mások nem engedték fejükre helyezni.

Nem jártak jobb eredménnyel a Behr hamburgi kereskedő által feltalált «villámkábitó»-nak nevezett és újabban nálunk, Magyarországon is nagy reklámmal hirdetett pisztolylyal (l. 2. ábrát) végzett kísérletek, amennyiben nyugtalan állatokra ez is bajosan alkalmazható. A pisztolylyal vagy puskával való lövés felett az az előnye, hogy a környezetre nézve nem veszedelmes, mivel a csővében elhelyezett kupvégű acélrudacska (Bolzen l. ez ábrán) a készülék elsütése után a cső végén tul nem löhető ki. Különben a budapesti vágóhidakon két év előtt végzett bemutatása alkalmával ez a készülék többször csütörtököt mondott, vastagabb bőrű állatokat csak ismételt lövés után terített le és az érzéstelenség akkor sem volt tökéletes.*

Pisztolylyal vagy puskával zárt helyen kutyát kiirtani nem ajánlatos; ezt a környezet veszélyeztetése nélkül csak jól célzó vadász-ember a szabadban végezheti.

Állatkórházakban és hasonló intézetekben általában mérgezés utján irtják ki a kutyákat és macskákat.

Az ásványi mérgek közül a szénoxyd, a világítógáz, a chloroform, a chloralhydrat és a sublimát próbáltatott ki erre a célra.

* L. Berliner Tierärztliche Wochenschrift. 1905. 9. szám

* V. ö. Állategészség. 1903. 11. szám,

A növényi mérgek közül a morphium, a strychnin és a cyankalium, illetve a kéksav használatnak legelterjedtebben állatok kiirtására.

Legcélszerűbb irtási eljárásnak látszik a szén-oxiddal való mérgezés. A szén-oxyd (szénéleg CO) igen mérgező gáz, mely a szén elégésekor keletkezik, ha nem jut hozzá elegendő mennyiségű oxigén. A szén-oxyd egyébként a később tárgyalandó világító-gáz-nak is legmérgezőbb alkotórésze. Beleheltetése vér-mérgezést hoz létre, amennyiben a vérből (annak haemoglobinjából) kiüzi az élet fentartására szükséges oxigént és ennek helyét foglalja el; szén-oxyd mérgezés esetén a vér cseresznyepiros (a szén-oxydhaemoglobintól). Erős mérgező hatásánál fogva, ha a levegő csak igen csekély mennyiséget, 0.05—0.2% CO-t tartalmaz, beleheltetése gyors halált okoz. E mellett a szénélegmérgezés fájdalommal alig jár, miután már kezdetben szédülés nyomán bódultság és eszméletlenség lép fel.

Egyedüli hátránya ennek az eljárásnak, hogy külön berendezést igényel. A szénéleggáz fejlesztésére külön gépezet (kályha, ventilátorokkal, levezető csövekkel stb.) szolgál, a honnan a megtisztított gáz a beleheltető kamrába vezetetik (ehhez hasonlót tüntet fel a 3. ábra). Bieberstein és Goedicke hamburgi gyárosok, kutyák és macskák irtására szerkesztettek egy ilyen készüléket, mely jelenleg a hamburgi gyepmesteri telepen van használatban. Dr. Stödter* megfigyelései szerint a halál alig egy negyed perc alatt következik be minden észrevehető kinlódás nélkül. A készülék ára azonban közel ezer korona úgy, hogy csak nagyobb gyepmesteri telepeken nyerhet alkalmazást.

Olcsóbb eszközzel lehetne talán a világító-gáz-tat használni kutyák és macskák kiirtására; hatása ennek hasonló a szén-oxydéhoz, fejlesztése gázvilágítással ellátott városokban nem ütközik nehézségbe, csupán alkalmas inhaláló kamráról kellene gondoskodni. Nagy hátránya mindenesetre a világító-gáz-nak az, hogy igen illó és tűzveszélyes, úgy, hogy ezekkel a tulajdonságokkal a kamra szerkesztésénél számolni kell.

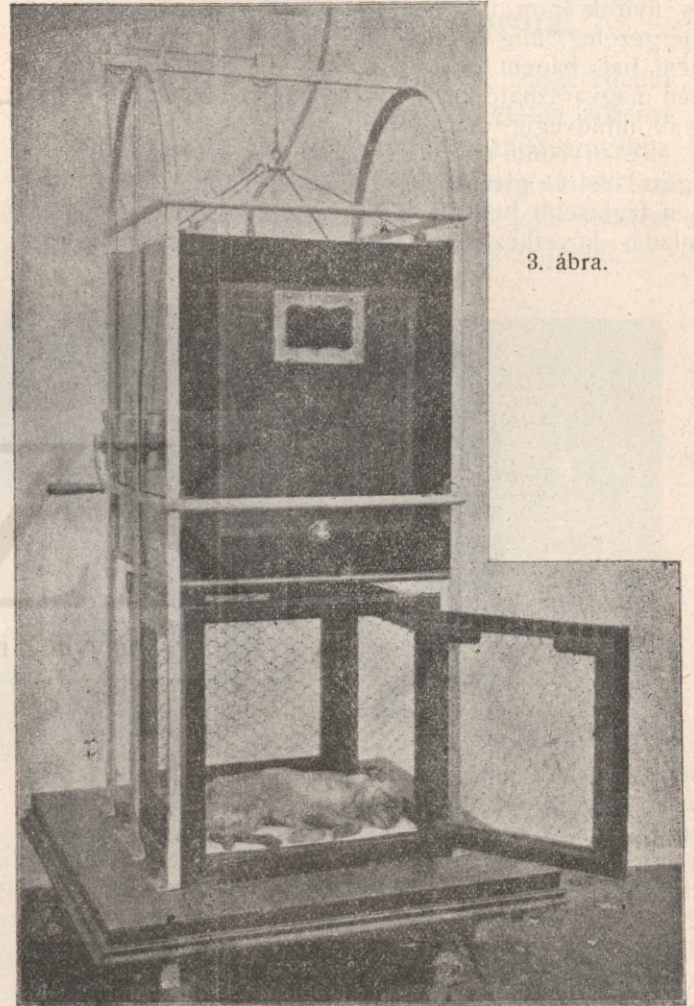
A chloroform szintén beleheltetés alakjában használható. Kutyák mérgezésére azonban egymagában alkalmazva nem előnyös, mivel ilyenkor beleheltetése az állat nyugtalansága miatt igen nehéz. A chloroform ugyanis kutyáknál kezdetben izgatólag hat az idegrendszerre, nyugtalanságot hoz létre, csak később lép fel a bódultság; eddig az ideig pedig igen nehéz a kutyát rögzíteni. A chloroform-mérgezésnél észlelhető nyálzás, majd a lélekzés nehézsége, fuldoklás; bár ilyenkor a kutya már eszméletlen és fájdalmat nem érez, szintén igen kínos, kedvezőtlen benyomást kelt. Épen ezért kutyáknál a különben is drága chloroformot egymagában nem, hanem csak morphiummal kombinálva alkalmazzák kutyák irtására.

Sokkal előnyösebben használható a chloroform macskák kiirtására. A macskák ugyanis igen érzékenyek a chloroform iránt és a legtöbbször elegendő egy szilet itató (filter-) papírt chloroformmal átitatva

* Berliner Tierärztliche Wochenschrift. 1905. 9. szám.

üvegharang (bura) alá tenni, hogy az ugyanoda helyezett macska csakhamar elbódultan kimuljon. Macskák kiirtására, eltekintve a chloroform magas áráról (10 gr. 8 fillér), ez az eljárás egyike a legalkalmasabbaknak.

A chloralhydrat belsőleg a szájon át, de még inkább a végbélbe csőre, alakjában alkalmazható. A milyen jó narkotizáló szer a lovaknál, kutyán erre a célra, és kiirtásra is, alig használható, miután a chloralhydrat kutyánál kezdetben tartósabb izgató hatást fejt ki; de talán más méreggel együtt kombináltan, kiirtásra ez is használható volna, ha ára nem volna túl magas

3. ábra.

(10 gramm ára 24 fillér), hogy erre a célra igénybe vehetnénk.

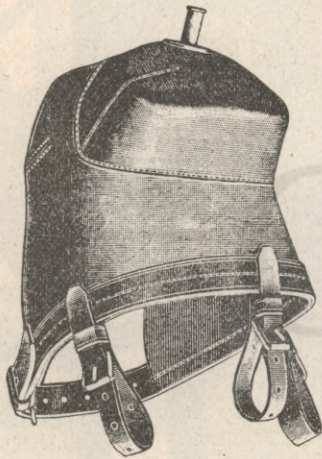
A sublimát-befecskendezésekkel végzett mérgezési kísérletek (Fortschritte der Veterinärhygiene. 1903. május.) arról győzték meg, hogy a sublimátnak a szívbe való fecskendezése után a halál nem következik be oly gyorsan, hogy kutyák kiirtására volna használható.

A növényi mérgek közül a mákból nyert morphium kutyák bőre alá fecskendezve mély álmot létesít. Halálos adagja 60 mgrm. testsúly-kilogrammonként számítva; ennek befecskendezése után körülbe-

lül másfél óra múlva görcsök között hullt el az állat. Ujabban Pecus, (Journal de Lyon, Deutsche Tierärztliche Wochenschrift 1905 25. szám) azt ajánlja, hogy a morhium (0.1—0.5 grm) befecskendezése után, amikor a kutya már elaludt egy chloroformmal átítatott tampont helyezünk az orra elé, esetleg egy erre a célra szolgáló szájkosárban (l. 4. ábra), mire öt perc alatt minden kinlódás nélkül következik be a halál.

A strychnin a legerősebb mérgek egyike; 0.5—1 mgramm (testsúly-kilogrammonként) halált hozó a kutyára. A strychnin a bőr alá fecskendezve a vér és nyirok-áram útján a gerincvelőbe jut és erre hat mérgezőleg, míg az öntudat székhelyére az agyvelőre nem hat, hanem csupán gerincvelő mérég. Innen magyarázható az, hogy strychnin mérgezésnél a kutya mindvégig eszméletnél vannak.

A strychnin-mérgezés legszembeötlőbb tünetei az egész testre kiterjedő görcsök, dermedés, mely minden legkisebb behatásra (fény, zaj) kiváltható; a halál fuladás következtében áll be. A strychnin-mérgezés

4. ábra.

képe kétségtelenül visszatetsző, különösen a strychnin belső adagolása után (kenyéren vagy hussal szokták adni), amikor 5—6 órán át kinlódnak az állatok, azonban a bőr alá, de még inkább a szivbe fecskendezve (igy eszközlik az állatorvosi főiskolán) igen hamar, mindig egy percen belül végez az állattal.

A kéksav gyors és biztos hatású mérég, mely a mandulafélékben (mandula, barack, szilva stb.) fordul elő (amygdalin nevű vegyületben). A gyógyszerészetben leginkább a kéksav kalium sója a cyankalium van forgalomban és ebből valamely sav (ecet) hozzáadásával fejlesztik a kéksavat.

A kéksav szintén idegmérég, mely a lélekzős és a mozgató idegközpontokban okoz hűdést, de emellett a nagy agyat is narkotizálja. Hatása gutaütésszerű, a vele mérgezett állatok hirtelen elszédülve összeesnek és néhány görcsös rángás után bekövetkezik a fulladási halál. A kutyát 0.05 gramm, tehát egy csepp kéksav is megölni képes. A kéksav felszívódik az ép bőrön keresztül, sőt a belélezett levegővel is felveheti a szervezet, ezért a vele való bánás veszedelmes, bár ha kellő ügyességgel tör-

ténik, akkor ez lenne a legolcsóbb és legmegfelelőbb irtási mód kutyák részére, mert a leggyorsabban és fájdalom nélkül végez velük. Az irtásnak ezt a módját használják Bécsben és Németországban több helyütt.

Összefoglalva a mondottakat, azt találjuk, hogy nagyobb forgalmi telepeken kutyákat és macskákat egyaránt legjobban szén-oxid-gáz segítségével lehet kiirtani; egyébként macskáknál a chloroform beheltetésével való mérgezés, kutyáknál adott esetben a strychnin-, vagy a morhium-chloroform-, vagy pedig a kéksav-mérgezéssel való kiírás a leggyorsabb és megfelelőbb eljárás.

„Hast du ein Tier dem Tod geweiht,
Ein schnelles Ende ihm bereit!
Es sucht ein edles Menschenherz
Zu mildern auch des Tieres Schmerz.“

Dr. Zimmermann Agoston.

A szakadék.

Irta: CARMEN SYLVA.

Fordította: FERKE ÁGOST.

Van a világon egy tátongó szakadék, mely oly mély, hogy egész mélységét még senki se tudta megmérni. Mérő-ólom még sohasem jutott el fenekére és oly ember se járt még odalent, ki visszatért volna, hogy elmesélje mi van abban a borzasztó mélységben.

E szakadékot nem emberi kéz ásta, de emberi léptek nyomától keletkezett, melyet annyiszor tapostak, hogy mindig mélyebbé lett — mélyebbé a léptektől, melyek e sötét helyet bejárták.

Sokan fejszével, kalapáccsal kezükben fáradoztak azon, hogy a szakadék még mélyebbé legyen. Sokan letördelték a sziklákat köröskörül, hogy tágasabbá legyen s hogy könnyebben lehessen belézuhanni. De akadtak aztán jó emberek is, kik mindent ráálodoztak hogy az ürt kitöltsék. Mindent ledobtak, a mijük csak volt, a mit szerettek, a mit nélkülözni tudtak és nem tudtak, csak hogy a szakadékot megtöltsék s ezen emberek sirjain virágok nyíltak, megemlékezésül annak, hogy jót akartak. Akadt egy, a ki beléhányta ahány dala volt s dalai nőttön-nőttek s hatalmas árrá változtak, mely mindent kitöltött s átcsapott a széleken és akkor sokáig nem lehetett látni a szakadékot. Egy idő múltán azonban elfolyt dalainak árja s a szakadék oly mély és széles volt mint azelőtt. Egy másik beléhajítá szerelmét. Oly könnyű volt az, mint a toll, oly lágy, mint a pehely s úgy tetszett, hogy a szakadékot egészen kitölti, de ekkor nagy tűz támadt és a szerelem odaégett mindavval, a mit ott felépített. Egy harmadik belészórta valamennyi gondolatát s a gondolatok nagyok, hatalmasak voltak; mint sziklák emelkedtek fölfelé s már-már azt lehetett hinni, hogy e gondolatok kitöltik a szakadékot — de ekkor egy egész hegy dőlt belé s a sziklák vele dőltek és csusztek — s a vajat még mélyebbé lett, még feneketlenebbé.

Volt aztán egy, a ki belevetette önmagát, mert azt mondták, hogy csak egy ember tudná e mélységet

kitölteni, mely mindent elnyel. Egy pillanatra úgy tetszett, hogy a célt elérték, mert a szakadék egy ideig nem látszott, de azután újra tátongott, ép oly kísértetiesen, mint azelőtt.

Erre egyik beledobta egész vagyonát, de a szakadék megmérhetetlen maradt.

Egy másik ismét lebocsájtotta mérő-ólmát, melylyel tengerek fenekét mérte volt, de az ólom csak nem ért feneket, akárhogy is toldotta újra meg újra a fonalat, hogy leérjen. Hiába. Kétségtelen, hogy feneketlen volt.

Ekkor akadt egy, aki belédobta a bünt. Az kétségbeesetten védekezett. Egy idig kitöltötte a szakadékot, még tul is emelkedett rajta, mint egy hegy, de nem tartott soká, mert letről szíva elfogyott s a szakadék még mélyebbé lett: mélyebbé annyival, amennyivel a bűn rajta tulemelkedett volt. Az egyik beléhajítja királyságát, azon hiszemben, hogy az egész emberiségnek tesz evvel szolgálatot. De tévedés volt ez is: a királyság eltűnt, őt is elseperték nyomtalanul és a szakadék csak tátongott, mint azelőtt.

Megint csak akadt egy, ki belévetette becsületét és mindent, amit megalkotni tudott; művészetét, találmányait, felfedezéseit, — de mindhiába! A felfedezés néha, ködként a felszínre emelkedett; a találmány felkuszott a falakon és ismét napvilágra jutott, mikor feltalálója már régen porladozott, de a szakadék mély és tágas maradt.

Azt lehetne hinni, hogy már nem akadt több ember, ki valamit a szakadékba hajítson, de az emberek balgák voltak s mindig újabb és újabb áldozatokat vittek oda, ahelyett, hogy elrejtett kamarákba dugdosták volna, el nem árulták volna senkinek kincsüket és senkinek se jutott volna eszébe, hogy ő talán ki tudja tölteni a szakadékot. Így persze mindenki azt kívánta, hogy kiki legjobbját, legbecsesebbjét áldozza fel a mások javának. És nem jött oly lovag, ki e szörnyet megölte volna; se Szigfried, se szent György, senki sem, ki erősebb lett volna az irtózatossnál.

Az emberiség megaláztatott, lealacsonyított e szakadék által, annyival is inkább, mert az állatokat tekintve szégyenkeznie kellett. Azok sohasem közeledtek hozzá, sőt messziről elkerülték, féltek tőle, mintha tudták volna, hogy onnan nincs menekülés.

Az orvos beledobta tudományát, a fejedelem koronáját, a hadvezér győzelmeit, a bíró igazságosságát, az államférfi bölcsességét, a pásztor hűségét, az anya szeretetét, az apa gondját, a fiu minden képességét és homloka izzadtságát, a leány vágyait és reményeit, a hitves önfeláldozását, a férj a türelmét, a beteg fájdalmait, az ápoló álmát, a csillagász minden csillagot s mindazt, amit azokból tanult.

Csak egy nem ért soha e szakadékba: a mi szeretett napunk. Az nem tudott odajutni, mert a nap nem tud belesütni, a barlangok, szakadékok örök éjjelebe. A mi drága napunk csak egyesek utakon haladhat diadalmasan; csak ott tud ébreszteni és gyógyítani, de rombolni is óriási erejével, de nincsenek szakadéka, sem szörnyetegei s nem lép sikamlós utakra, hol

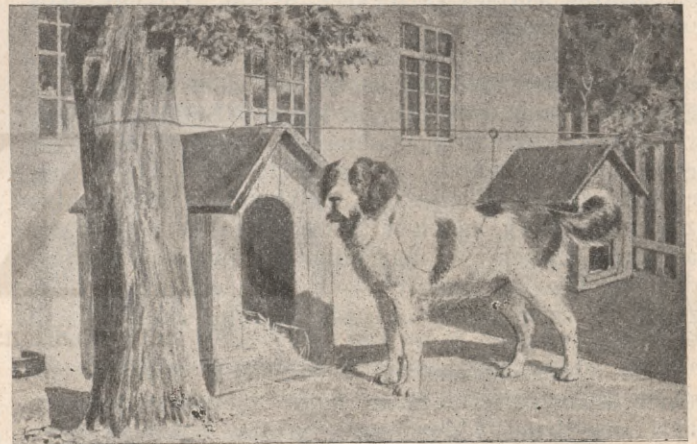
csak kigyók csusznak s mely mindig sötétebbé lesz és az örök éjszakába vezet.

A szakadéknak az emberek nevet is adtak, de az állatok még e nevet sem ismerik, de meg sem értenék, bármennyire is tudják különben megérteni az emberek nyelvét, melyhez hozzászórtak.

E szót az állatok meg nem érthetik egyszerű ártatlanságukból és jóságukból kifolyólag. E szó: h á l á d a t l a n s á g.

Célszerű eb-lekötési forma.

Ebeket rendszerint oly röviden és célszerűtlenül kötnek le, hogy az állatnak alig marad egy-két lépésnyi mozgó-területe s egyben képtelen napközben árnyékba vonulni. Ez, amellet, hogy állatkinzás, még ok lehet az eb megbetegedésére, azért érdemes azt a jobb lekötési formát alkalmazni, melyet az itt levő rajz feltüntet.

Mint látjuk egy élőfa és az udvar kerítése között egy vastagabb drót szál van oly magasan kifeszítve, hogy azt az eb el ne érhesse. Meg van aztán a kutya nyakövébe erősítve egy lehetőleg könnyű, de erős és oly hosszú láncz, amely kapcsos karika segítségével a mondott drótra felakasztható, úgy, hogy az a kutyát ide-oda mozgásában, lefekvésében, a kutya-ólba huzódásban ne akadályozza s egyáltalán lehető tágaskörű mozoghatást tegyen lehetővé neki.

Ahol élőfa s a közelben kerítés nincs, ott természetesen két a földbe vert faoszlopra is megerősíthető a drót. A ki teheti, két ólat állít, mint a kép mutatja, úgy, hogy napközben majd az egyik, majd a másik jusson árnyékba. Eként az értékes házőrző vagy vadász-kutya is jobban meg van védve a káros forróságtól, de a legyeketől is és nincs annyira kitéve a szűkterén való mozgás hátrányának se.

M. K.

Gondatlan hajtás következménye.

Borzasztó szerencsétlenség történt f. hó 10-én éjjeli 11 és 12 óra között a déli vasut azon átjárójánál, mely a Sopron-köszegi országutat szeli.

A Bécs felől Nagy-Kanizsa felé haladó személyvonat mozdonya elütött egy kocsit, a rajta ülő utast szétmarczangolta, a kocsis életveszélyes sebekkel kórházba került; az egyik ló elszabadult, de a másikat a mozdony elgázolta s azt ott nyomban agyon kellett lövetni.

A pályaőr vallomása szerint a lovak ügetve jöttek a lejtőn; az utas és a kocsis alighanem aludtak, legalább az ő kiabálására ügget sem vetettek; a rohanó lovak az utat elzáró sorompót eltörték s az éppen arra robogó vonat alá kerültek.

Az esetet, a napilapok annak idején ismertették; most csak azért emlékezem meg róla, hogy annak kapcsán rámutassak két oly körülményre, mely a mellett, hogy állatkinzás, a szerencsétlenség előidézésében szerepet játszott.

Állatkinzás volt a lovakat hegynek lefelé hajtani, hajtószárral vezetés és fékezés nélkül; ezt egy okos kocsis sem teszi.

Állatkinzás a lovak kantárján az a sokszor átkozott szemernyő, melynek használata ellen az állatvédők egyesületek már évek óta küzdenek. Az 1901. és 1904. évi soproni kiállítások alkalmával a soproni állatvédők egyesület csoportjában egy a lőtulajdonosokhoz címzett felhívás volt kifüggesztve, melyben fel voltak sorolva azok a veszélyek, amelyek a szemellenzők használatával járnak, hiszen a ló nem láthatja a jobbról vagy balról feléje közelgő veszélyt, azért abba egyenesen beleszalad. A szemernyők okozzák legtöbb esetben a ló megvakulását is.

De minden hasztalan! A napokban olvastam egy német állatvédelmi lapban, hogy az embert minden ellen meg lehet védeni, csak a saját butasága ellen nem! Ugy látszik igaza van!

Egy kocsis kérdőre vonatván, hogy mire valók azok a szemernyők, azt felelte, hogy azok nélkül a ló minduntalan megijed, megszökik. Ez nem mentség!

Ne fogjon be a bérkocsis ijedős lovat, vagy ugynevezett «szökőt». Meg kellene tiltani, hogy személyeket szállító kocsiba ilyen lovat fogjanak, mert az mindig veszélyeztetni fogja a kocsiban ülők testi épségét, akár van szemernyője, akár nincs!

Ugy hiszem, senkinek sincs kedve életét egy megbizhatatlan lóra, vagy lóval bánni nem tudó kocsisra bízni, viszont egy kocsitulajdonosnak sincs joga utasa életét vagy testi épségét ilyenek alkalmazásával veszélyeztetni.

Bérkocsisaink sokszor potom áron megveszik a katonaságtól kimustrált lovakat. (Pedig azokat — számtalan állatkinzás megakadályozása céljából — helyesebb volna a lómészárosnak átadni, vagy nekik a kegyelemnövést megadni). A bérkocsis a szegény rokkanat állatot aztán kihasználja az utolsó leheletig; és éppen ezek között nem ritkák az u. n. «szökők.»

Krump Miklós.

Egy kutya rendithetetlen hűségéről.

(Igaz történet.)

A Dunántul erdőkoszoruzta hegyei közt, egy kis völgyben, sűrű erdő tisztásán kis ház áll. Kertjében remek orgonabokrok, rózsalugas és dus pompájú virágágyak; a gyümölcsfákon madarak fészkelnek, vidám éneküktől viszhangzik az erdő. Most egy tacskozó ugrik elő s vidám csaholással követi gazdáját egy talpig becsületes, jókedélyű öreg urat, ki immár 44 év óta lakja a kis erdészlakot s e hosszú idő alatt az egész vidék őszinte szeretetét érdemelte ki. Az öreg ur vállára vetett puskával elindul mindennapi körutjára, „Waldl“ a hű kutya nyomában ballag, mint mindig, mióta — s annak több mint 14 éve — mint kölyök az öreg erdőmesterhez került. Az erdőben derék vadásztárs s visszatérve hű őrizője a háznak. Waldl tudta nélkül senki az erdészlakot meg nem közelítheti. Magam is sokszor felkerestem az erdőmestert, kinek családjához őszinte barátság fűz, de Waldl azért mindannyiszor hangos ugatással fogad, míg gazdája rá nem szól „Waldl hallgass, ez becsületes ember, ne bántsad“ Waldl elhallgat, de minden mozdulatot figyelemmel kísér, ura mellől egy tapodtat sem tágit.

Egy őszi napon azonban szomoruan, leverten jelent meg a kis dunántuli városka intelligenciája, hogy örökre Istenhozzádot mondjon az öreg urnak, Waldl senkit sem fogadott csaholással, nyomasztó csend borult a lakra, majd a „Requiescat in pace“ végtelenül megható dallama s a pap imája zavarta meg a méla csendet. Mindég végtelenül elszomorított a „Circum dederunt“, de olyan ünnepélyes, szomoru hatást még sohase gyakorolt reám mint azon a verőfényes késő őszi napon az erdő közepén, midőn a haldokló természet oly festői hátteret alkotott.

A pap imáját, a gyászoló család csendes zokogását egyszerre keserves nyöszörgés szakítja félbe, a kamara alól csakhamar előtűnik Waldl s ő is siratja holt urát. Az adjunktus hiába csitítja, hiába igyekszik becsalni a házba, végre is ölbe kapja s beviszi a kamarába.

A szomoru menet megindul, az öreg urat elviszik utolsó utjára, a lovak lábai elé csendes zörgéssel hullnak le az aranszinű levelek, mintha az erdő is megsiratná hosszú éveken át hűséges gondozóját.

Alkonypir festi rózsásra a tájat, mire a menet kiér a sirkertbe. A lelkész a nyitott sir mellett egy utolsó imát mond s a koporsó örökre eltűnik. A hantok kopogva hullnak a mélységbe, midőn egy halálra fáradt, nyöszörgő kutya ugrott elő és folyton szükölve kaparni kezdte a hantokat. A hű Waldl volt, mely mint jóra-

való tacsó kiásta a kamara falát s utánarugtatott gazdájának. A család haza vitte magával, de este az állat újra eltűnt s midőn másnap reggel kimentek a temetőbe, a hű Waldlt ott lelték, amint gazdája sirját körüljárva fájdalmas vonításával felverte a holtak csendes birodalmát. Hogy tovább mi történt vele: nem tudom, de úgy hallottam, hogy a hű állat néhány nap mulva elhullott.

Kukuljević József.

Érdekes apróságok.

Krump Miklós tiszteletbeli tagunktól *Grimm Gusztáv* bizományában fölötté ügyesen megírt füzet jelent meg *Állatvédelem — embervédelem* címmel. A tartalom mindenképen megfelel a címnek, amennyiben a szerző az állatvédelmet mint embervédelmi kérdést tárgyalja, és ostromozza azon állatkinzásokat, melyek elé a felvilágosodott huszadik század köteles legalább gátakat vetni, ha egyelőre nem is tudja azokat teljesen megszüntetni. Végül megjegyezzük, hogy a művecske gazdag tapasztalatok és nagy olvasottság alapján íródott, úgy hogy az eszméért való lelkesedés dacára is tárgyilagos marad, s ezért melegen ajánljuk t. olvasóink becses figyelmébe. Ára: 30 fillér.

Indítvány. A mint értesülünk *Loubet* elnök rendkívül érdeklődik azon mozgalom iránt, melynek célja az állatok iránti könyörületeség terjesztése. A francia állatvédelmi társaság azt kívánja, hogy mindazon gyógykovácsok, kiknek feladata a harctéren megsebesült lovak kezelése, viselhessék a genfi kereszttel ellátott karszalagot és védelemben részesüljenek az ellenség tüze ellen. Amint hírlik, *Loubet* elnök tanácskozott *Delcassé* külügyminiszterrel, miként lehetne, az idegen hatalmakkal egyetértésben, a genfi conventió határozmányait a hadseregek által a háboruban alkalmazott lovakra is kiterjeszteni. A francia köztársaság elnökének neje, *Madame Loubet*, a francia állatvédelmi társulat védője és az ő közbenjárására már sok, a társulat üdvös munkáját gátló akadály, hárult el.

„*Our Animal Friends*“ Vol. XXXII. No. 5.

Lóvágóhid Budapesten. Mint hiteles forrásból értesülünk, az állatvédő egyesület egy régi óhaja megy teljesülésbe, mely hivatott lesz annyi embertelen lókinzásnak elejét venni és alkalmat fog adni arra, hogy az elcsigázott lovakat — miután ezideig csak Ausztriában lehetett értékesíteni — és oda, tekintve a nagy távolságot és nagy költségeket, inkább csak országunk északi, de főleg északnyugati és nyugati részéből szállítottak, a többit pedig utolsó lehelleltig, bármily elcsigázott volt, dolgoztatták, míg munka közben össze nem esett vagy el nem hullott. A fővárosi tanács még a múlt évben határozta el egy lóvágóhid létesítését, azonban azt ezideig, több akadály miatt, nem valósíthatta meg. Most azonban ezen akadályok is

elhárítottak, a pályázatot már ki is irták és a megnyitást tavaszra tűzte ki a tanács. Örömmel üdvözljük ez intézmény létesülését, mert ezáltal ha a vidéken nem is annyira, de itt a fővárosban meg leszünk kimélve attól, hogy a csontig lesóványodott, agyoncsigázott lovak kinlódását tényleg lenül kell néznünk.

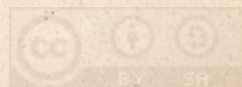
Madarak ápolása. Ha a madarat féreg bántja, ez leginkább az ő éjjeli nyugalmán vagy nyughatatlanságán vehető észre. Ha a kalitkába bodzaágat rakunk ugrófának: a férgek lárvái mindenkor ezeknek a végein jelennek meg először. E lárvák olyanok, mint a lisztpor. Ilyenkor legjobb az egész kalitkát forró vízbe sülyeszteni — persze madár nélkül. A madarat ilyenkor sem helyes elmozdítani megszokott sarkából, mert emiatt könnyen fölhagy az énekléssel.

Madarak muzeuma. A német vadász-újságban olvasuk, hogy egy nagy fának kidöntése alkalmával a rajta levő szarkafészkekben 27 fényes gombot, 15 színes üvegcserepet, 19 tarka követ, 8 darab nikkel pénzt, sok sárgarézhulladékot és egy fél pápaszemet találtak. Ennek alapján alkalmat adtak verebeknek színes rongyok és pamutszálak behordására és azok tényleg értékesítettek fészükben minden szálát, annál szivesebben, minél tarkább volt.

Tyukmosás. Mindenkor szép, sokszor meg éppen szükséges a tyúkokat, pl. a gyakori kiállításokra ünneplőbe öltöztetni. Ez három mosásból áll. Először a tyúkot kiállható meleg vízbe tesszük; egyik asszony tartja, a másik jól habzó szappannal szőrmentében beszappanyozza s a tollat óvatosan bedörgöli vele. A szappant aztán ugyanebben a meleg vízben leöblítjük a tyúkról nagyjában, s áttesszük őt a langyos kádba, ahol a szappant teljesen lemosogatjuk róla. Ezután egy kevés boraxszal meghintett állott vízbe tesszük bele, leöblítjük, megtöröljük és tiszta rongyba bepólyázva fél órára jól kipárnázott borító alá tesszük meleg szobában, hogy jól felszáradjon. Ha ezt kiállítás előtt öt nappal elvégezzük, úgy, hogy a tyúknak a tolla időközben ismét pehelyszerűleg újra felpuhulhat: tyúkjaink csodálatos szépen festenek a kiállításban. Ha fehér baromfit mosunk, csöppentsünk néhány csöpp kékítő az utolsó fürdőbe.

Kutyaszelidítés. Némely fajkutyá nagyon kedves a gazdájának, de a baromfit vadul üldözi. Egy francia folyóiratban a kutyának a baromfihoz való szelidítéséről következőket olvassuk: A kutyát még tanulékony korában olyan helyre vezetjük, ahol mérges kotlót tudunk. A kotló rendszerint megvagdossa és jól megcsipkedi a kutyát és ez meg se gondolva, hogy fogai vannak, ijedtében menekül. Ha a kutyát a kotlóval így megriasztatjuk, sohasem bántja többé a baromfit. Ha a kutya már fejlettebb, pórázon kell vezetni, nehogy a baromfiiban kárt tegyen. Ezt a szoktatást legjobb minél korábban végezni.

Állatvédelem. Egy kiló disznózsirban forraljunk föl egy jó maroknyi borostyán-levelet. Ha befogás előtt az állatot ebbe a zsirba mártott posztóval szőrmentében végig

törülük, munkaközben semmiféle féreg nem bántja. A német gazdatársaság istállóknak légy elleni védelmére ajánlja a falnak és padlónak rézgáliccal való befecskendezését; továbbá azt, hogy minden istállóban párologtassunk 5 százalékos formolvizet. Ilyen formol, mely a fényképezésnél használatos, minden gyógykereskedésben kapható.

A Wiener Thierschutz-Verein egy követendő nemes eljárásáról adnak számot a szaklapok. Ugyanis nagy gyakorlatban volt, hogy a bécsi mészárosok agyoncsigázott lovakat, melyek levágásra voltak szánva, összevásároltak és azután levágás helyett kereskedtek velük. Ezen visszaélés megszüntetése céljából a bécsi állatvédő egyesület azon kérelemmel fordult a bécsi tanácshoz, hogy a legközelebb életbe lépő vásári rendtartásba vegyenek fel oly határozmányt, hogy a vágó lóvásárra felhajtott lovakat pajtájukon égetéssel bélyegezzék le. A tanács a kérésnek eleget tett és elrendelte, hogy a vágásra szánt lovak hátsó balpatájára bélyeget süssenek. Meg kell jegyezni, hogy a budapesti lóvásárokon a bécsi vagy bécs-ujhelyi lóvágóhidra szánt lovak balpofájára tüzes vassal ráégetik: „Bpest“ és a dátumot, a járlaton ugyanez a bélyegzés látható és az is jelezve van, hogy az állat vágóhidra megy. Ez az eljárás — a megbélyegzés — albjában helyes, csak a kivitelezés esik kifogás alá, amennyiben a bőrnek tüzes vassal való sütögetése kínzás és szükségtelen is, mert épp olyan megfelelő volna az említett bélyegzést a patára alkalmazni. Ilyen alakban aztán a vidéki városok vezetőit is kötelezni kellene a vágóhidra szánt állatok külön jelzésére.

A szász király fővédnöksége alatt álló *meissen*i állatvédő egyesület a mezőgazdaság érdekeit védő nemzetközi intézetnek Rómába üdvözlő iratot küldött, melyben többek között rámutat arra, hogy az állatvédelem ideális mozgalom ugyan, de működésének gyümölcsei mégis legnagyobb részben materiális-anyagi hasznot hajtanak s a mezőgazdaság érdekeit mozdítják elő.

Megemlékezik arról, hogy állatvédő egyesületük kiszélesítette a kis és nagyállatok, valamint baromfiak megfelelő szállítását a vasutakon; hozzájárult a járványok megszüntetéséhez azáltal, hogy gondoskodott minél szélesebb körben egészséges istállót és gondozást meghonosítani. Törekedett a vágóhidakon megakadályozni az állatok kínzását, meghonosította az emberséges vágást. Széles körben terjesztett olyan készülékeket, melyek a tehervonó állatok munkáját megkönnyítik, harcolt az állatok munkaképességét csökkentő szerszámok ellen; megvédte az igavonó állatokat a durva bánásmódtól; gyakorolta az általános madárvédelmet, igyekezett az állatokkal bánó kocsisok és béresek erkölcsi érzését nemesíteni. Mindezzel a munkássággal a mezőgazdaság és állattenyésztés érdekeit szolgálta és ezért örömmel üdvözlö a mezőgazdaság érdekeit védő nemzetközi intézmény létesítésének eszméjét; reméli, hogy ez intézet törekvéseiben támogatni fogja s a vezetőség első összejövetele alkalmával el nem mulaszthatja, hogy ezeknek az eszméknek kifejezést ne adjon.

Az olasz miniszter erre az állatvédő egyesület elnökének, *Schaufuss Camillónak*, megleghangu levélben válaszolt. Biztosítja az elnököt arról, hogy azon indítványát, hogy a felállítandó intézet állatvédelemmel is foglalkozzék, az intézet vezetőségével tudatja.

Állatvédőház forgalmáról.

Amint e lap olvasói előtt ismeretes, az országos állatvédő egyesület állatvédőházát ez évi június hóban adta át a forgalomnak. Az állatvédőházhoz fűzött remények megvalósultak és tekintve a kezdetet, azt is, hogy ezen intézményt csak a tagokkal ismertettük és tekintve, hogy ezen intézmény Magyarországon ezuttal az első és még fontossága nem mehetett át a köztudatba, az eredmény mégis igen jónak mondható, amint ezt az alábbi kimutatás is feltünteti.

Bebizonyult, hogy ilyen intézményre nagy szükség van és látható az is, hogy akik ezen intézmény nemes célzatát felismerik, kellő támogatásban is fogják részesíteni. Bizton remélhető, hogy az állatvédőház célzata könnyen fog átmenni a köztudatba és fejlődésnek is fog indulni és idővel igazán nélkülözhetlenné fog válni különösen itt a fővárosban. Dacára, hogy csak tagjainkkal közöltük az állatvédőház létesülését, mégis számosan vették azt igénybe. Ez a körülmény bátoríthat fel, hogy idővel az állatvédőház forgalma nagyobb fellendülést fog venni.

Ime a kezdet megvan és reméljük, hogy a nemesen gondolkozó közönség támogatásával szép eredményeket fogunk felmutathatni.

KIMUTATÁS

az Országos Állatvédő Egyesület állatvédőházának forgalmáról 1905. évi június 15-től augusztus 15-ig.

Kóbor kutya behozatott 10, eltávolított 9, gazdája által kiváltatott 1.

Gazdája által behozatott 16 kutya, 2 macska, 1 madár; eltávolított 10 kutya, 1 madár; maradt 6 kutya 2 macska.

Gyógykezelésre szorult összesen 5 kutya, 1 macska, 1 madár; ebből meggyógyult 1 kutya, 1 macska; elhullott 1 kutya, 1 madár.

Behozatott fűröstésre 3, nyírásra 3 és kölyközésre 1 kutya.

Eltartási napok száma kutyánál 263, macskánál 19,

Az állatvédőházat igénybe vette 15 tag és 18 nem tag.

Kukuljević József,

m. kir. állatorvos,

az állatvédőház vezető orvosa.

Egyesületi hírek.

Országos Állatvédő Egyesület.

Uj tagok:

Bálint Béla, gymn. tanuló, özv. Szalay Józsefné, Beutel Alajosné, kárpitós neje, Adamovich Dezső. hajóskapitány, Kellner Jenő, Lázár Károly, Fried Vilmos, sertés-kereskedő, Benze Kata, mérnök leánya, Stadler Mihály, gyáros, Kún Juliska, Hoffmann Ferencz, kereskedő, Sarkantyú Gyula. pályasí, Mathern Róbert.

○○○ A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE ○○○

○○ KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN ○○

IX., Ernő-utca 11–13. sz. Telefon 85–12.

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. || Előfizetési ára 1 évre 2 korona

II. ÉVFOLYAM

1905. OKTÓBER

∴ 10. SZÁM ∴

Lóhóhérolások a fővárosban.

Amióta az országos állatvédő egyesület anyagiilag is jelentékenyen megerősödött s képes erősebb ellenőrzést kifejezni az állatkinzásokkal szemben, melyek kivált a székesfővárosi lóhasználásban a szó szoros értelmében napirenden vannak, azóta az ilyen botrányt okozó embertelenségek megritkultak. Igenis, megritkultak, de meg nem szüntek.

Az ideális állapot azonban az volna, hogy fehérholló ritkaságba menjenek a lóhóhérolások a fővárosban, ahol végre is intelligens lótulajdonosok teszik ki a lófogat tartók zömét.

Ugyszólván semmi kifogás alá sem esnek a luxus fogatok tartói és azok kocsisai. Már számos kifogás alá esnek a bérkocsitulajdonosok és kocsisaik, de még mindig kritikán alul állanak — tisztelet a kivételeknek — a terü vontató fuvarok tulajdonosai és kocsisai,

mert ezek az emberséges lóhasználás abc-jével se kötöttek mind e mai napig ismeretséget.

Amikor az állatvédő egyesület untalanul hangoztatja, hogy e lótulajdonosok és kocsisok már a saját jól felfogott érdekükben célszerűbben és okszerűbben kellene hogy a lóban rejlő értékes élő motort kihasználják, sajnos, ritka kivétellel süket fülekre talál. Mintha bizony az állatvédő egyesületet sujtaná s nem a fogat-tulajdonost és kocsist, hogy a százszorosan megsanyargatott nyomorult lovak uton-utfélen elakadnak a tulságos terü előtt, s rövid időn végképen kimerülve a legyőzhetetlen munkában, bőrükkel fizetnek.

Itt egy eléggé el nem ítélhető tudatlansággal és semmibevevéssel van dolgunk, amely ellen nem lehet elég gyakran és elég szigorral fellépünk. Sok mindenféle oka van ennek az abuzusnak, de leglényegesebb, leggyakoribb oka mégis egyfelől a haszonlesés, másfelől a buta embertelenség.